

Učebné osnovy

Vzdelávacia oblasť	Človek a spoločnosť
Názov predmetu	Dejepis
Stupeň vzdelania	ISCED 2- nižšie sekundárne
Ročník	siedmy
Časový rozsah vyučovania	33 hodín/1 hodina týždenne
Vyučovací jazyk	Slovenský jazyk
Poznámka	Povinný predmet
Dátum poslednej zmeny	7. júl 2011
Vypracovala	Mgr. Zuzana Skrúcaná

1. Charakteristika predmetu

Dejepis spolu s humánnou zložkou zemepisu a občianskou výchovou tvorí vzdelávaciu oblasť spoločenskovedných predmetov. Predstavuje jeden z významných prostriedkov procesu humanizácie žiakov.

V jeho priebehu si žiaci postupne osvojujú kultúru spoločenskej komunikácie a demokratické spôsoby svojho konania na základe oboznamovania sa s vývojom ľudskej spoločnosti najmä z hľadiska aspektu konajúcich osôb, či skupín ľudí a tiež prostredníctvom pohľadov na dôležité formy života spoločnosti v jednotlivých historických obdobiach.

Hlavnou funkciou dejepisu je kultivovanie historického vedomia žiaka a uchovanie kontinuity historickej pamäti v zmysle odovzdávania historickej skúsenosti či už z miestnej, regionálnej, celoslovenskej, európskej alebo svetovej perspektívy. Súčasťou je poznávanie historických udalostí, dejov, javov a procesov v priestore a čase, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnili vývoj slovenskej spoločnosti a premietli sa do obrazu prítomnosti.

Kladie dôraz na dejiny národa od príchodu Slovanov po obdobie začiatkových etáp Habsburskej monarchie v prepojení s regionálnymi a uhorskými dejinami. V celosvetovom kontexte sú sprístupňované dejiny v súvislosti s objavovaním nových kontinentov.

Takto vedie žiakov k úcte k vlastnému národu, k rozvíjaniu vlastenectva ako súčasti kultivovania ich historického vedomia, v ktorom rezonuje i úcta k iným národom a etnikám, rovnako tak rešpektovanie kultúrnych a iných odlišností, ľudí, rôznych diverzifikovaných skupín a spoločenských. Prispieva tak k rozvíjaniu hodnotovej škály demokratickej spoločnosti, vedie aj demokratickým hodnotám európskej civilizácie.

2. Ciele predmetu

Za základnú cieľovú kategóriu výučby dejepisu považujeme tvorbu študijných predmetových, medzipredmetových kompetencií – spôsobilostí, schopností využívať kvalitu získaných znalostí v rôznych poznávacích i praktických situáciách, ktoré umožnia žiakom, aby nepristupovali k histórii len ako k uzavretej minulosti, ale aj k rozvíjaniu celej škály kompetencií (spôsobilostí), klásť si v aktívnej činnosti kognitívne rôznorodé otázky, pomocou ktorých sa cez kategóriu prítomnosti pýtajú na minulosť a vytvárajú si tak postupne vlastný názor vo vzťahu k budúcnosti.

Je nevyhnutné aplikovať prístupy, ktoré kladú dôraz na aktívne učenie v interakcii s učiteľom a spolužiakmi v kooperatívnom učení. Integrovanou súčasťou výučby musí byť aktívne využívanie prvkov IKT a didaktických pomôcok, ktoré vedú k úspešnému zvládnutiu

obsahovej stránky predmetu a rozvíjania predmetových kompetencií žiakov len cez aktívnu spoluúčasť žiaka vo vyučovacom procese.

Kompetencie

Kognitívne spôsobilosti

Žiaci si kladú otázky:

- použijú ich na osvojovanie daných významov, ktoré súvisia s riešením základných operácií:

s historickým časom

- zaraďovať historické udalosti, javy, procesy a osobnosti chronologicky a synchronne

- rozpoznať postupne nerovnomernosť historického vývoja

- využívať medzníky ako prostriedok orientácie v minulosti

s historickým priestorom

- rozlišovať miestny, regionálny, národný, globálny historický priestor

- zaraďovať historické udalosti, javy, procesy a osobnosti priestorovo

s historickými faktami, udalosťami, javmi a procesmi a ich hodnotiacim posudzovaním

- vymedziť jednotlivú historickú udalosť, jav, proces, osobnosť

- popísať jednotlivé historické udalosti, javy, procesy, osobnosti na základe určujúcich znakov

- skúmať konanie ľudí v daných podmienkach a vysvetľovať ho

- určiť príčiny jednotlivých historických udalostí, javov, procesov

- vymedziť dôsledky jednotlivých historických udalostí, javov, procesov

- rozpoznať charakteristické znaky jednotlivých historických období

- rozpoznať základné faktory, ktoré ovplyvňovali historický vývoj

- aplikujú ich v nových situáciách, v „skúmateľských“ postojoch a pracovných postupoch pri vyšetrovaní, pátraní v školských historických písomných, obrazových, grafických a hmotných prameňoch - stopách po minulosti

- pri vymedzovaní predmetu skúmania

- pri vytvorení plánu skúmania

- pri komunikácii v tíme o výsledkoch skúmania

- pri vytvorení záznamu zo skúmania

pri vyhľadávaní relevantných informácií

- z rôznych zdrojov – textov verbálnych, obrazových, grafických, i z textov kombinovaných

- z učebníc, cvičebníc, pracovných zošitov, slovníka cudzích slov, atlasov, novín, časopisov, webových stránok

- z populárno-vedeckej literatúry a historickej beletrie

pri využívaní týchto informácií a verifikovaní ich hodnoty

- vyberaní, organizovaní, porovnávaní, rozlišovaní, zaraďovaní informácií a kritickým zhodnotením rôznych zdrojov informácií

pri štruktúrovaní výsledkov, výstupov a potvrdení vybraného postupu zoradení výsledkov

- rozpoznaní podstatného od nepodstatného

- integrovaní výsledkov do chronologického a historického rámca

- vyhodnocovaní správnosti postupu

- tvorbe súboru vlastných prác

Uvedený komplex študijných (predmetových) kompetencií (spôsobilostí) sa spresňuje, konkretizuje v učebných požiadavkách v jednotlivých tematických celkoch

učebného obsahu v podobe systematizovaného výkonového štandardu.

Afektívne spôsobilosti

- Sformulovať vlastné hodnotenie historického prameňa, podložiť svoje stanovisko argumentmi
- Zaujať postoj k vecnému textu
- Sformulovať vlastné hodnotenie textu a podložiť svoje stanovisko argumentmi.

Konatívne spôsobilosti

- Reprodukovať vecný text (doslovne, podrobne, stručne)
- Vyhľadať kľúčové slová v text
- Napísať poznámky z prečítaného textu
- Využívať vyššie myšlienkové operácie pri získavaní a fixovaní vedomostí a zručností

Komunikačné spôsobilosti

- Adekvátne komunikovať a prezentovať predkladaný historický materiál
- Vedieť primerane komunikovať s členmi skupiny pri činnostiach vyžadujúcich kooperáciu a rozvíjať tak nielen kognitívnu stránku osobnosti ale aj sociálne zručnosti.

Učebné spôsobilosti

- Zapamätať si potrebné fakty a definície a preukázať ich znalosť
- Vysvetliť podstatu osvojených javov a vzťahov medzi nimi
- Na základe indukcie a zovšeobecnenia odvodiť charakteristiky a definície nových javov
- Usporiadať známe javy do tried a systémov
- Orientovať sa v školskej a verejnej knižnici
- Vedieť získať informácie z rôznych zdrojov a internetu

Interpersonálne spôsobilosti

- Spôsobilosť akceptovať skupinové hodnoty
- Schopnosť tolerovať odlišnosti jednotlivcov
- Schopnosť kooperácie
- Schopnosť empatie

Postojové spôsobilosti

- Vytvárať si vlastný hodnotový systém
- Vytvárať si pozitívny vzťah k vlastnému národu
- Uvedomovať si svoju národnú identitu

Základné všeobecné kompetencie žiaka ako sú kompetencie kognitívne, komunikačné, interpersonálne a intrapersonálne sú rozvíjané na každej vyučovacej hodine používaním vhodných foriem a inovatívnych metód vyučovania. Naďalej sa kladie dôraz na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti žiakov.

3. Stratégia vyučovania

Stratégiou vyučovania chceme dosiahnuť, aby zvolené metódy, formy a prostriedky rozvíjali v žiakoch národnú hrdosť a pozitívny vzťah k historickému kontextu. Zároveň aby žiakov viedli k osvojovaniu si základných vedomostí, postojov a názorov, aby rozvíjali ich komunikatívne schopnosti a návyky tak, aby vedeli primerane reagovať v rôznych situáciách, aby nadobudli sebavedomie pri vystupovaní na verejnosti, nadobudli estetické cítenie, uvedomili si podstatu ľudských hodnôt a vyjadrili svoje hodnotenie s využitím vhodných argumentov.

Metódy

- Situačná metóda
- Riadený rozhovor, diskusia
- Skupinová práca
- Samostatná práca
- Problémové metódy, heuristická metóda
- Fixačné metódy
- Motivačné metódy
- Práca s knihou a odborným textom

Formy

- Vyučovacia hodina klasického typu
- Projektové vyučovanie
- Skupinové vyučovanie
- Exkurzia
- Beseda

Vyučovacie postupy

Využiť metodické postupy pre vyučovanie jednotlivých tematických celkov počas osvojovania si učiva, aktualizácie osvojeného učiva, kontroly a hodnotenia.

4. Obsah predmetu

Tematické celky:

- 1. Predkovia Slovákov v Karpatskej kotline / 7 hod./***
- 2. Slováci v uhorskom kráľovstve / 13 hod./***
- 3. Obrazy novovekého sveta /13 hod./***

5. Kritéria hodnotenia žiakov

Predmet sa klasifikuje podľa Metodických pokynov na hodnotenie a klasifikáciu žiakov základných škôl.

Skúšanie písomnou alebo ústnou formou individuálne alebo skupinovo či frontálne, vždy z poslednej látky a predchádzajúcich dvoch látok z dôvodu nadväznosti. Súčasťou hodnotenia sú aj miniprojekty, v ktorých je dôležitá grafická, estetická aj obsahová stránka problematiky, ale aj ich záverečné odprezentovanie.

K žiakom so ŠVVP a poruchami učenia pristupovať podľa individuálnych potrieb.

Jednotlivým žiakom dať priestor na sebareflexiu a sebahodnotenie ich výkonov a osobnostných pokrokov.

Otázky a úlohy, využívané na preverovanie vedomostí môžu byť:

- faktorgrafické a terminologické – čo, kde a kedy sa stalo, udialo, kto, čo kedy urobil.....
- analyticko-syntetické – zamerané na stupeň pochopenia udalosti a procesov
- interpretačné – sú zamerané na analýzu, syntézu, interpretáciu a hodnotenie historických udalostí a procesov na základe prameňov a historickej literatúry

Pri preverovaní vedomostí a zručností sa dbá na pozitívnu atmosféru a spravodlivé ohodnotenie úrovne nadobudnutých spôsobilostí.

5.1 Metódy hodnotenia

- Ústna skúška
- Písomná skúška
- Hodnotenie pracovnej aktivity, súvislého prejavu, výkonu žiaka
- Slovné hodnotenie
- Priebežné hodnotenie čiastkových úspechov žiaka (kombinované hodnotenie)

5.2 Prostriedky hodnotenia

- Rozbor žiackych prác
- Rozhovor
- Skúšanie
- Analýza výstupu projektu
- Písomné testy

5.3 Kritériá hodnotenia vo vzťahu k výkonovým štandardom

- Žiak vypracuje projekty na základe zadania učiteľa s využitím viacerých zdrojov rôzneho charakteru – internet, encyklopédie, odborná literatúra a iné
- Žiak bude skúšaný ústnou a písomnou formou počas tematického celku alebo v jeho závere.

Klasifikačná stupnica:

100% - 91% = 1; 90% - 76% = 2; 75% - 55% = 3; 54% - 35% = 4; 34% - 0% = 5

Odborná literatúra

Kováč, D. a kol.: Slovensko v stredoveku a na začiatku novoveku, Orbis Pictus Istropolitana, BA 1997

Kováč, D. a kol.: Európa v stredoveku, Orbis Pictus Istropolitana, BA 1996

Kováč, D. a kol.: Slovensko na prahu nového veku, Orbis Pictus Istropolitana, BA 2000

Mandelová, H. a kol.: Dejepisný atlas – stredovek, novovek, VKÚ Harmanec

Ďalšie zdroje: odborné publikácie, internet

Didaktická technika

- PC, dataprojektor
- DVD – prehrávač
- Video
- Interaktívna tabuľa

Materiálne výučbové prostriedky (učebné pomôcky)

- Historické mapy
- Štandardizované testy
- Historické pramene

Ďalšie zdroje

- Internet, web-stránky, www.zborovna.sk, prezentácie
- Noviny, časopisy
- Knižnica

ŠTANDARDY

<i>Tematický celok</i>	<i>Obsahový štandard</i>	<i>Výkonový štandard</i>	<i>Prierezové témy</i>
	<i>Pojmy</i>		
<u>Predkovia Slovákov v Karpatskej kotline</u>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>pravlast'</i> - <i>migrácia</i> - <i>Samo</i> - <i>kresťanské misie</i> - <i>Cyril a Metod</i> - <i>Pribina</i> - <i>Rastislav</i> - <i>Svätopluk</i> - <i>Pobedím – veľkomoravské hradisko (RD)</i> 	<p><i>Žiak musí poznať príčinu príchodu starých Maďarov do Karpatskej kotliny</i></p> <p><i>Žiak vie podľa mapy určiť pravlast' Slovanov, príčiny a dôsledky sťahovania sa.</i></p> <p><i>Žiak vie opísať život starých Slovanov po príchode na územie dnešného Slovenska.</i></p> <p><i>Žiak musí poznať informácie o mužovi, ktorý zjednotil slovanské kmene a ukázať na hist. mape oblasti, ktoré patrili do Samovej ríše</i></p> <p><i>Žiak vie definovať význam kresťanských misií.</i></p> <p><i>Žiak pozná muža, ktorý vytvoril Veľkú Moravu</i></p> <p><i>Vie určiť storočie a pozná panovníka Veľkej Moravy, ktorý sem povolal solúnskych bratov a vie popísať dôsledky ich príchodu /písmo, jazyk, pamiatky/</i></p> <p><i>Vie vymenovať charakteristické znaky života na Veľkej Morave za vlády jednotlivých panovníkov.</i></p> <p><i>Vie uviesť a na hist. Mape ukázať oblasti, ktoré pokoril Svätopluk a pripojil ich k svojej ríši.</i></p> <p><i>Pozná príčiny zániku Veľkej Moravy.</i></p> <p><i>Pozná v regionálnom priestore náleziská z obdobia Veľkej Moravy.</i></p>	<p><i>MUV</i></p> <p><i>OSR</i></p> <p><i>ENV</i></p>

<p><u>Slováci</u> <u>v uhorskom</u> <u>kráľovstve</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>dynastie</i> - <i>Štefan I.</i> - <i>Ondrej II.</i> - <i>Karol Róbert</i> - <i>Ludovít I.</i> - <i>Žigmund</i> <i>Luxemburský</i> - <i>gotická cesta</i> - <i>Matej Korvín</i> - <i>Matúš Čák</i> <i>Trenčiansky</i> <i>(regionálne dejiny)</i> - <i>N. M. nad V. –</i> <i>listina, Belo IV.</i> <i>(regionálne dejiny)</i> - <i>Kremnica</i> - <i>Banská</i> <i>Štiavnica</i> - <i>Banská</i> <i>Bystrica</i> - <i>život baníkov</i> - <i>dukát</i> 	<p><i>Žiak vie zaradiť chronologicky dynastie a ich panovníkov v uh. kráľovstve.</i></p> <p><i>Poznať 1. uhorského kráľa a zakladateľa uhors. Štátu a podmienky života.</i></p> <p><i>Poznať charakteristické znaky života a podmienky vládnutia jednotlivých uhorských kráľov, listiny, ktorými riadili život v kráľovstve, vedieť ukázať územia, ktoré spravovali.</i></p> <p><i>Vedieť na hist. mape ukázať postup Turkov do Európy a vedieť určiť dôsledky ich pôsobenia.</i></p> <p><i>Z regionálneho hľadiska poznať významné osobnosti a ich vplyv na dejiny regiónu, mesta aj v celistvom kontexte.</i></p> <p><i>Žiak musí vedieť opísať podmienky života v období rozvoja banských miest, vedieť ich ukázať na historickej mape a vysvetliť zmeny života osadníkov, privilegovaných.</i></p> <p><i>Poznať kovy, mincovňu a platidlá.</i></p> <p><i>Vedieť definovať dôsledky rozvoja pre banské mestá a kráľovstvo.</i></p>	<p><i>MUV</i> <i>ENV</i> <i>OSR</i> <i>MDV</i></p>
<p><u>Obrazy</u> <u>novovekého</u> <u>sveta</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>humanizmus</i> - <i>renesancia</i> - <i>Mikuláš</i> <i>Koperník</i> - <i>Leonardo da</i> <i>Vinci</i> 	<p><i>Žiak rozpoznáva zmenu v myslení a smerovaní historického vývoja, vedieť určiť historický medzník, popísať charakteristické znaky, významné osobnosti a diela humanizmu a renesancie, odkiaľ a ako sa šírili myšlienky hum. a renes. do Uhorska.</i></p> <p><i>Žiak musí poznať pohľad na toto hist. obdobie očami M. Kopernika a L. da Vinciho. Chápať pojem heliocentrizmu.</i></p> <p><i>Rozpoznať architektonické a umelecké diela.</i></p>	<p><i>OSR</i> <i>MUV</i> <i>TBZ</i> <i>ENV</i></p>

	<ul style="list-style-type: none"> - Ján Gutenberg - Ján Gutenberg alebo na počiatku mediálneho sveta (PIT) - karavela - objavenie Ameriky (K. Kolumbus) - oboplávanie zemegule (F. Magalhaes) - kolonializmus - od cechu k manufaktúre - mešťan - zámorský obchod - Martin Luther - Ignác z Loyoly 	<p>Žiak musí vedieť zdôvodniť, prečo Gutenbergov vynález považujeme za matku všetkých vynálezov.</p> <p>Prostredníctvom získaných informácií z rôznych zdrojov žiak vytvorí vlastnú prácu o tomto vynáleze a jeho význame s vyjadrením vlastného postoja.</p> <p>Žiak musí poznať prostriedky, ktoré pomáhali pri objavovaní sveta /karavela, kompas.../, popísať prípravy a samotú cestu Krištofa Kolomba a F. Magalhaesa, vedieť ukázať na historickej mape.</p> <p>Poznať historický medzník datovania novoveku.</p> <p>Žiak musí vedieť uviesť podstatnú príčinu hľadania možnosti spojenia Európy s Orientom poznať dôsledky zámorských objavov a ich význam pre svet a hospodárstvo kontinentov.</p> <p>Poznať význam zámorských objavov pre Európu, predstaviť významných moreplavcov, priblížiť negatívne správanie sa Európanov v zámorí</p> <p>Žiak musí vedieť uviesť príčiny, priebeh a výsledok reformácie v Nemecku, spôsoby šírenia mimo územie Nemecka a dôsledky na život. Poznať protireformačné snahy.</p> <p>Charakterizovať vedúce osobnosti.</p>	
--	---	--	--

REGIONÁLNE DEJINY (RD)

Tematický celok	Obsahový štandard
Predkovia Slovákov v Karpatskej kotline	Pobedím a veľkomoravské hradisko
Slováci v uhorskom kráľovstve	Matúš Čák Trenčiansky Nové Mesto nad Váhom a kráľovská listina a Belo IV.

PRIEREZOVÁ, INTEGROVANÁ TÉMA (PIT)

Tematický celok	Obsahový štandard
Ján Gutenberg alebo na počiatku mediálneho sveta	projekt

Použité skratky:

Multikultúrna výchova – MUV

Mediálna výchova – MDV

Osobnostný a sociálny rozvoj – OSR

Environmentálna výchova – ENV
Dopravná výchova – DOV
Ochrana života a zdravia – OZO
Tvorba projektu a prezentačné zručnosti – TBZ
Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra - RLK

PRIEREZOVÉ TÉMY :

Enviromentálna výchova

V rámci regionálnych dejín si žiaci všimnú zmeny, ktoré spôsobila príroda alebo človek počas historického vývoja v meste, vypracujú záver, ktorý zachytí možnosti iných postupov, aby sa zachovalo čo najviac kultúrneho a prírodného dedičstva. V rámci záverečného projektu vypracujú stručný návrh, ako by prispeli k zachovaniu niektorých kultúrnych či prírodných pamiatok v regionálnom alebo celoslovenskom kontexte. Enviromentálna výchova v dejepise vedie k ochrane archeologických a iných lokalít, na ktorých sa nachádzajú historické pamiatky, význam a účel ochrany a zvel'ad'ovania prírodného a kultúrneho dedičstva

Mediálna výchova

Mediálna výchova je súčasťou viacerých vyučovacích hodín, počas školského roka sa tieto zručnosti a správny kritický postoj formuje priebežne, nakoľko žiaci dostávajú zadania, v ktorých sa vyžaduje ich samostatná práca a orientovanie sa v sieti informačných zdrojov. Takisto sú zadávané úlohy, ktoré vedú k správne rozlišovaniu negatívnych a pozitívnych stránok mediálnej informovanosti.

Ide tu tiež o sprostredkovanie informácií stredovekých a novovekých pamiatok na území Slovenskej republiky, o múzeách a iných kultúrnych zariadeniach, v ktorých sa žiaci zoznámia s archeologickými nálezmi

Multikultúrna výchova

Formovať v žiakoch historické vedomie aj na základe poznávania kultúrnych prvkov Veľkej Moravy, poukázať na zachovávanie veľkomoravskej tradície v našom historickom kontexte i v kontexte iných slovanských národov. Viest' žiakov k skúmaniu kultúrneho odkazu krajín pri zámorských objavoch, poznať odlišnosti v orientálnej a európskej kultúre, naučiť ich odlišovať spoločné a rozdielne a hľadať v kultúrach iných národov pekné prvky. Formovať národnú hrdosť na kultúrnom pozadí slovenského národa.

Multikultúrna výchova vedie k akceptácii kultúrnej a inej rôznorodosti, k tolerancii a medzikultúrnemu porozumeniu. Výchova k empatii, na základe informácii o stredoveku a novoveku žiaci lepšie pochopia multietnickosť a kultúrne dedičstvo jednotlivých národov.

Osobnostný a sociálny rozvoj - dôraz sa kladie na kooperatívne učenie, pri získavaní informácií sa kladie dôraz na problémové úlohy, pri ktorých je od žiaka vyžadované odprezentovanie a zargumentovanie vlastných postojov a názorov. Žiak je vedený ku kritickému hodnoteniu seba i spolužiakov

Tvorba projektu a prezentačné zručnosti - žiaci si dopĺňajú vedomosti na základe vlastného získavania informácií a ich následného prezentovania spolužiakom. Sú im zadávané problémové úlohy, ktorých riešenie závisí od preverenia pravdivosti a vyriešenia hypotetického problému. Pri vypracúvaní projektu budú overené ich nadobudnuté spôsobilosti, čo sa týka výberu a spracovania informácií aj ich záverečného prezentovania s nevyhnutnosťou využitia IKT.

Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra vedie žiakov k vedomiu príslušnosti k svojmu regiónu, učia sa poznávať a vážiť si jeho osobitosti a vedieť ich sprostredkovať ľuďom, ktorí na tomto území nežijú.